UČITELE TĚLESNÉ VÝCHOVY A REALIZACE ŠKOLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

PHYSICAL EDUCATION TEACHERS AND REALIZATION OF SCHOOL EDUCATION PROGRAMS AT PRIMARY SCHOOLS

J. Pokorná¹, P. Jansa²

¹Univerzita Karlova Praha, Fakulta tělesné výchovy a sportu, katedra plavání a plaveckých sportů

²Univerzita Karlova Praha, Fakulta tělesné výchovy a sportu, katedra pedagogiky, psychologie a didaktiky TV a sportu

ABSTRACT

The paper deals with problems of physical education (PE) at upper primary schools after the introduction of educational programs (SEP) in practice. The results of the questionnaire survey at 218 primary schools show that the SEP PE joined approximately 60 % of the current PE teachers. Nearly 90 % of these teachers perceived object assembly SEP PE as time consuming, more than half a professionally challenging. Only one third of teachers perceive the development of SEP for their work to be beneficial, slightly more men (40 %) than women (30 %). Only 16 % of teachers (and another 30 % partly) combines the introduction of the SEP in schools with the necessary changes in the preview on the concept of PE. Dominantly was recorded a progressive grades of curriculum development demands in PE model in schools. Were corded a lower percentage inclusion of dance or exercise with music and utensils, as well as combats and seasonal activities. The most common elements in the PE lessons activation are part of the lessons guide by students and students participation in decision-making games (by 70 to 80 % of teachers). More than 80 % of teachers with in hours of PE solves theoretical topics in relation to the movement, sport and health. 15 % of teachers admitted the absence of PE health related topics. Significant difference in responses between genders was observed.

Keywords: education; school educational programs; teacher of physical education; curriculum; questionnaire

SOUHRN

Příspěvek se věnuje problematice tělesné výchovy (TV) na druhém stupni základních škol po zavedení školních vzdělávacích programů (ŠVP) do praxe. Výsledky z dotazníkového šetření na 218 základních školách ukazují, že do tvorby ŠVP TV se zapojilo přibližně 60 % současných učitelů TV. Téměř 90 % z těchto učitelů vnímalo sestavení ŠVP pro předmět TV jako časově náročné, více jak 1/2 odborně náročné. Pouze 1/3 učitelů vnímá vypracování ŠVP pro svoji práci jako přínosné, o něco více muži (40 %) než ženy (30 %). Jen 16 % učitelů (a dalších 30 % částečně) spojuje zavedení ŠVP na školách s potřebnou změnou v náhledu na pojetí TV. Dominantně byl na školách zaznamenán v TV model rozvíjení náročnosti učiva v postupových ročnících. Na školách jsme zaznamenali nižší procento zařazení tanců nebo cvičení s hudbou a s náčiním, dále úpolů a sezónních aktivit. Nejčastějšími aktivačními prvky v hodinách TV jsou vedení části hodiny žáky a účast žáků na rozhodování her (uvádí 70 - 80 % učitelů). Více jak 80 % učitelů v rámci hodin TV řeší teoretická témata ve vazbě na pohyb, sport a zdraví. 15 % učitelů TV přiznalo absenci zdravotně orientovaných témat. Signifikantní rozdíl odpovědí mezi pohlavím nebyl zaznamenán.

Klíčová slova: vzdělávání; školní vzdělávací programy; učitel tělesné výchovy; učivo; dotazník

Úvod

Přelomovým východiskem pro směřování současného základního vzdělávání se stal dokument „Bílá kniha“ (2001), který dal impuls pro zásadní přestavbu českého školství a vyvrcholil v podobě

zavádění rámcových resp. školních vzdělávacích programů do základních škol (RVP, 2007).

Obecně můžeme říci, že uváděné inovace ve výchově a vzdělávání mohou být chápány jako obecný pojem pro nová opatření, nebo jako

rozvíjení a praktické zavádění nových prvků do výchovného a vzdělávacího systému s cílem jeho zkvalitňování (Skalková, 2007; Čábalová, 2011). Walterová et al. (2004) shrnují problematiku změn v českém vzdělávání na přelomu tisíciletí do dvou inovačních hnutí – „zdola“ a „shora“, které byly zpočátku inspirovány a motivovány především zkušenostmi ze zahraničí.

Inovační snahy kurikulárních reforem v praxi představovaly především pedagogickou tvořivost učitelů při rozpracovávání rámcových vzdělávacích programů v rámci konkrétních škol (Jansa et al., 2011). Probíhající procesy změn v českém školství následně zasáhly do rolí, funkcí a vnitřních organizací škol, do vzájemných vztahů mezi jednotlivými aktéry, do obsahu vzdělávání nebo do metod a forem práce.

Tupý (2009) spojuje význam základního vzdělávání v podchycení rozvoje rozumových, psychických, tělesných a dalších předpokladů žáků. Kontext tělesné výchovy a zdraví člověka se tak řadí mezi základní zdroje dnešního vzdělávání na všech jeho stupních. Např. Skalková (2007) si klade otázku v rámci konceptů vzdělávacích obsahů: co dnes a v perspektivě znamená uvádět hledisko tělesného rozvoje do obsahu vzdělávání?

Realizace tělesné výchovy jako povinného vyučovacího předmětu se může z užšího náhledu chápat jako záměrné vedení didaktického procesu, jehož posláním je zprostředkovat zúčastněným osobám – žákům – pohybovou kompetenci, kterou vymezujeme cíli kurikulárních dokumentů.

Tělesnou výchovou však dnes nerozumíme jenom pouhou účast na pohybových aktivitách, měla by také žákům nabídnout různé pohybové dovednosti a znalosti a tím zvyšovat jejich pohybovou gramotnost. Pohybová aktivnost v širším slova smyslu pro odbornou veřejnost zahrnuje vedle výuky tělesné výchovy i pohybové aktivity o přestávkách, v naukových předmětech ve třídě, po vyučování, ve volném čase, při cestě do školy i ze školy, při práci na zahradě, sportování, výletech (Dobrá et al., 2012). Celková stimulace rozvoje žáka se tak děje prostřednictvím širokého spektra ověřených pohybových aktivit, působením učitele, školy a společenských podmínek (Rychtecký & Fialová, 2004).

Ve všech historicky závažnějších pojetích školní tělesné výchovy byl zdůrazňován význam pohybové aktivity v životě žáků a zdravotní aspekty školního sportu. Vždy však existovaly značné rozpory mezi kurikulem a reálnými výsledky (Frömel et al., 1999). Na počátku transformačních změn také např. Slepíková (1993) referovala o předpokladech tělesné výchovy stát se vedoucím předmětem v dnešní výchově ke zdraví.

Současná potřeba změnit tradiční pojetí tělesné výchovy souvisí s velkým nárůstem výzkumných poznatků o zdravotních benefitech pohybové aktivity (Dobrá & Čechovská, 2011), doporučení

pro realizaci tělesné výchovy (Fialová, 2002; Rychtecký & Fialová, 2004; Mužík & Dobrá, 2008) a funkcí tělesné výchovy ve společnosti (Skalková, 2000; Walterová, 2001; Tubino, 2007; Fialová, 2008). Vše se nabízí v kontextu možného řešení jednoho z problémů dnešní společnosti – hypokineze, kterou zaznamenáváme i u dětské populace (Bláha & Cihlár, 2010). Semiginovský (2007) poukazuje ve vztahu ke změně tradičního pojetí tělesné výchovy na nutnou proměnu chápání a jednání učitele tělesné výchovy. Tvorba a realizace popř. evaluace ŠVP pro tělesnou výchovu v rámci vzdělávací oblasti Člověk a zdraví na školách mohou být odrazem procesního uzrávání učitelů (Rýgl, 2006).

Přes naznačené transformační procesy proměny tělesné výchovy z různých pohledů zůstává i dnes nejrozšířenější přístup k realizaci tělesné výchovy sportovně výkonnostní (Vlček & Janík, 2010). Zdá se, že materiální vybavenost škol se zlepšuje, přesto nelze považovat stav podmínek pro tělesnou výchovu na školách za ideální a je možné konstatovat velké rozdíly (Pokorná & Jansa, 2011). Mužík (2010, 2012) na základě výzkumných šetření předkládá vnímání tělesné výchovy veřejností i žáky. Mezi zjištěnými zápory uvádí nedostatečný rozsah TV, nedostatky v obsahu TV, nedostatečná úroveň učitelů, špatný přístup dětí k TV apod.

Ve shodě s naznačenými referencemi a poznatky je možné se domnívat, že přesun pravomocí na školy při tvorbě konkrétních učebních plánů (školních vzdělávacích programů) pravděpodobně způsobuje již dnes, ale i v budoucnu, rozdílnost pojetí a zabezpečení tělesné výchovy více než u tradičních předmětů. Projevy pedagogických inovací v tělesné výchově lze zkoumat z pohledu dětí, učitelů, ředitelů, škol, rodičů, zřizovatelů, zaměstnavatelů a státu.

V příspěvku uvádíme některé výsledky z dotazníkového šetření se záměrem sledovat postoje a uplatnění učitelů tělesné výchovy při tvorbě a realizaci školních vzdělávacích programů na základních školách v oblasti Člověk a zdraví. Stanovené hlavní úkoly:

a) sledovat účast učitelů na tvorbě školních vzdělávacích programů z tělesné výchovy včetně náročnosti a reálnosti obsahů,

b) popsat úlohu školních vzdělávacích programů při vyučování tělesné výchovy z hlediska reálnosti, změny pojetí, přínosu pro učitele aj.

c) provést přehled pohybových aktivit, druhů učiva, zapojení žáků do výuky aj. v rámci realizace školních vzdělávacích programů tělesné výchovy.

Metodika

Pro výzkum byla použita metoda dotazníku vlastní konstrukce s názvem „Tělesná výchova ve školních vzdělávacích programech“, upraveného dle připomínek v pilotáži. Výzkumné šetření jsme prováděli na základních školách podle kvótního

výběru z hlediska velikosti sídel v České republice. Tazatelé předali celkem 250 dotazníků, počištění bylo zařazeno do databáze jen 218, z toho 104 mužů a 114 žen. Za školu vyplňoval dotazník vždy jeden učitel tělesné výchovy, který v době současné době na vybraných základních školách.

Dotazník zahrnoval:

- oblast tvorby školních vzdělávacích programů v kontextu vzdělávací oblasti Člověk a zdraví
- problematiku podmínek škol pro tělesnou výchovu
- zaměření obsahu a vlastní realizace předmětu tělesná výchova, včetně aktivujících prvků
- přispění tělesné výchovy k výchově ke zdraví na škole a propojení s oborem Výchova ke zdraví
- identifikační údaje o učitelích a škole.

Statistická významnost byla zjišťována chí-kvadrátem (χ^2) u jednotlivých otázek mezi pohlavím. Uváděné komparace ve výsledkové části jsou nesignifikantní, popisky neuvádíme.

Výsledky a diskuse

První otázka směřovala k tématu zapojení učitelů do tvorby školních vzdělávacích programů na školách. Z výsledků bylo zjištěno, že celkově 60,5 % dotazovaných učitelů bylo v tomto procesu aktivních, více muži než ženy (obr. 1). ¼ učitelů se do procesu tvorby nezapojila, přestože v době sestavování programů na škole učila. Předpokládali jsme, že zapojení učitelů tělesné výchovy do tvorby ŠVP v rámci škol bude vyšší, alespoň např. formou dílčích úkolů. Jen malá část učitelů (14%) na škole v té době neučila.

Obrázek 1. Zapojení učitelů TV (muži, ženy) do tvorby ŠVP pro tělesnou výchovu

Figure 1. Involvement of teachers PE (men, women) of the SEP for physical education

Zajímavá pro nás byla také otázka reálnosti rámcových vzdělávacích programů (RVP) pro

oblast tělesné výchovy resp. vzdělávací oblasti Člověk a zdraví. Odpovídali všichni učitelé, neboť jsme domnívali, že každý učitel by měl být obeznámen s těmito základními dokumenty. 1/5 učitelů je přesvědčena o reálnosti požadavků a téměř všichni ostatní učitelé vidí reálnost pouze u některých žáků. Pouze 3,2 % učitelů pokládají RVP pro tělesnou výchovu jako nereálné (tab. 1). Otázkou je, zda náhled učitelů bude reflektován např. v rámci případné evaluace RVP pro tělesnou výchovu.

Tabulka 1. Reálnost obsahů RVP pro tělesnou výchovu z pohledu učitelů TV

Table 1. Feasibility of FEP content for physical education teachers from the perspective of a TV

Učitel/ Teacher		reálné/ real	nereálné/ unreal	jen u někt. žáků/ only for some pupils	Σ
Muž/ Men	n	23	4	77	104
	%	22,12	3,85	74,04	100
Žena/ Women	n	24	3	87	114
	%	21,05	2,63	76,32	100
Celkem/ Total	n	47	7	164	218
	%	21,56	3,21	75,23	100

Učitelé, kteří se podíleli na tvorbě ŠVP pro tělesnou výchovu, z 90 % přiznali, že tvorba programu byla pro ně časově náročná. Více jak 1/2 učitelů vnímala při sestavování ŠVP velké nároky na jejich odbornou připravenost (obr. 2).

Ve vztahu k obecné existenci ŠVP nás zajímalo, zda vypracované programy jsou přínosné pro práci učitelů tělesné výchovy. Pro nás překvapující bylo zjištění, že více než 60 % mužů a 70 % žen nevnímá vypracování a zavedení ŠVP pro tělesnou výchovu jako přínos v jejich práci na školách (tab. 2).

Prezentovaná data ukazují, že i přes nároky na vypracování ŠVP pro tělesnou výchovu, zůstávají sestavené programy u 2/3 učitelů spíše dokumentem, který byl zadán k vypracování. Otázkou je, jak dalece školy posunuly ŠVP ve vztahu k původním osnovám a zda byly schopny či ochotny zapracovat do programů místní podmínky pro tělesnou výchovu a hlavně nový náhled na úkoly tělesné výchovy v oblasti vzdělávání dětí a s tím spojené nové formy a přístupy práce v hodinách tělesné výchovy.

Obrázek 2. Vnímání náročnosti tvorby ŠVP pro tělesnou výchovu

Figure 2. Perceptions of intensity of creation of SEP for physical education

Tabulka 2. Přínos ŠVP pro práci učitele tělesné výchovy

Table 2. SEP contribution for physical education teachers work

Učitel/ Teacher		ano/ yes	ne/ no	Σ
Muž/ Men	n	42	62	104
	%	40,38	59,62	100
Žena/ Women	n	34	80	114
	%	29,82	70,18	100
Celkem/ Total	n	76	142	218
	%	34,86	65,14	100

S provázaností na předcházející a s odkazem na VLČKA & JANÍKA (2010) o stále převládajícím tradičním výkonovém pojetí tělesné výchovy na základních školách také naše šetření zaznamenalo u téměř $\frac{2}{3}$ učitelů příklon k odpovědi, že ŠVP nepřinesly změnu v pojetí a obsahu tělesné výchovy. Je nutné si uvědomit, že tvůrci a realizátoři programů jsou právě učitelé. Je otázkou, zda učitelé plně vnímají důležitost dnešních požadavků na tělesnou výchovu a její postavení k výchově ke zdraví a zda jsou ochotni změnit svůj pedagogický stereotyp. Pouze necelá $\frac{1}{10}$ učitelů tělesné výchovy na základních školách plně vnímá změnu v pojetí tělesné výchovy, více jak $\frac{1}{4}$ alespoň částečně (tab. 3).

Tabulka 3. Vliv ŠVP na změnu pojetí a obsahu tělesné výchovy

Table 3. Effect of SEP on the change in the concept and content of physical education

Učitel/ Teacher		ano/ yes	ne/ no	částečně/ partly	Σ
Muž/ Men	n	10	70	22	102
	%	9,8	68,63	21,57	100
Žena/ Women	n	6	65	37	108
	%	5,56	60,19	34,26	100
Celkem/ Total	n	16	135	59	210*
	%	7,62	64,29	28,1	100

*Legenda: * u 8 respondentů nebyla zaznamenána odpověď*

V návaznosti na povinnou existenci ŠVP na školách jsme se také dotazovali, zda se učitelé vypracovanými programy v hodinách tělesné výchovy řídí, zda ŠVP nejsou pouze formálním dokumentem. Větší část učitelů potvrdila závaznost vypracovaných programů pro svoji práci na škole, $\frac{1}{2}$ učitelů odpověděla kladně a další $\frac{1}{5}$ připustila odpověď někdy ne (tab. 4).

Nicméně u necelé $\frac{1}{3}$ zaznamenáváme, že se podle programů řídí jen někdy, v ojedinělých případech vůbec. V případě tělesné výchovy, která nepracuje s učebnicemi ani s jinými podklady, můžeme se ptát na systematiku a obsah učiva na těchto školách. Učitel vybírá učivo náhodně nebo s určitou provázaností. Jak je pokračováno v případě změny učitele v např. následném ročníku, při nemoci učitele nebo odchodu učitele ze školy? Jaká je kontrola výstupů učiva?

Tabulka 4. Dodržování ŠVP učiteli v hodinách tělesné výchovy
Table 4. Compliance with SEP physical education teachers

Učitel/ Teacher		ano/ yes	ne/ no	někdy ne/ sometimes not	někdy ano/ sometimes yes	Σ
Muž/ Men	n	45	1	25	33	104
	%	43	1	24	32	100
Žena/ Women	n	61	2	21	30	114
	%	54,55	1,82	19,09	24,55	100
Celkem/ Total	n	106	3	46	63	218
	%	48,58	1,42	21,23	28,78	100

Tabulka 5. Zařazení pohybových aktivit do ŠVP na základních školách
Table 5. Inclusion of physical activity in the SEP in elementary schools

Pohybová činnost/ physical activity	Ano (%)	Pohybová činnost/ Physical activity	ANO (%)
Pohybové hry	97	Basketbal	97
Gymnastika - akrobacie	98	Volejbal	96
Gymnastika – s náčiním	80	Kopaná	94
Gymnastika – na nářadí	94	Házená	75
Kondiční cvičení s hudbou	70	Pálkovací hry	78
Taneční průpravy	49	Plavání – celoročně	24
Úpoly	67	Plavání – kurzovně	65
Atletika – běhy (rychlostní)	99	Lyžování	89
Atletika – běhy (vytrvalostní)	98	Bruslení	54
Atletika – hody	94	Pobyt v přírodě - jednodenní*	66
Atletika – vrhy	93	Pobyt v přírodě - vícedenní*	67
Atletika – skoky	98		

*Legenda: * +turistika*

Tabulka 5 zaznamenává začlenění jednotlivých pohybových činností, které nabízejí RVP, do ŠVP druhého stupně základních škol. Zpracované výsledky ukazují, že velké procento škol nevyužívá gymnastiku s náčiním ($\frac{1}{5}$ škol), cvičení s hudbou, úpoly ($\frac{1}{3}$ škol) a taneční průpravu ($\frac{1}{2}$ škol). Z atleticky zaměřených činností jsou nejméně zařazovány hody a vrhy. Přesto jejich využití je oproti předcházejícím absentujícím činnostem poměrně vysoké. Z míčových her, které učitelé méně zařazují do tělesné výchovy, byla zaznamenána házená (nezařazuje $\frac{1}{4}$ škol) a také pálkovací hry (nezařazuje $\frac{1}{5}$ ZŠ).

Z činností, které vyžadují specifitější podmínky např. sportoviště nebo jsou sezónní, je nejvíce využíváno lyžování (nezařazuje jen 10 % škol). Další činnosti jsou využívány v rámci tělesné výchovy pouze v 60 – 70 % škol. Realizace celoročního plavání vykazuje 27 % základních škol, předpokládáme u nich dispozici bazénu na škole nebo bazén v dostupné blízkosti školy.

Učivo tělesné výchovy je koncipováno ve ŠVP a vyučováno učiteli nejvíce modelem s rozvíjející návazností v jednotlivých ročnících, blokové

schéma uplatňuje pouze 10 % učitelů a o něco více uvedlo kombinaci obou přístupů. Necelá $\frac{1}{3}$ učitelů resp. ŠVP rozděluje učivo pro dívky a chlapce. Více než $\frac{1}{2}$ učitelů připustila, že někdy přistoupí na přání žáků z hlediska zařazení jimi vybraných činností do hodiny tělesné výchovy. Naopak $\frac{1}{3}$ učitelů tuto možnost neakceptuje (obr. 3). Pokud učitel rozumnou mírou připustí možnost přizpůsobení nebo ovlivnění hodin nebo části hodin tělesné výchovy žáky, můžeme předpokládat, že větší zainteresovanost žáků v hodinách povede více např. k aktuální i dlouhodobé vazbě žáků k pohybovým aktivitám jako jednoho z preferovaných úkolů tělesné výchovy.

Obrázek 3. Charakter aplikace učiva tělesné výchovy na školách
Figure 3. Nature of the application of physical education curriculum in schools

Obrázek 4. Činnosti podporující aktivitu žáků v hodinách i mimo hodinu TV
Figure 4. The activities supporting vigorousness of pupils in lessons and outside the hours of PE

Obrázek 4 zachycuje monitorování konkrétních aktivačních prvků v hodinách tělesné výchovy i mimo hodinu tělesné výchovy, kterými se učitelé snaží angažovat žáky v pohybových činnostech nebo v tématech souvisejících s cíli tělesné výchovy. Velká část učitelů uvedla zapojení žáků do vedení části hodin tělesné výchovy nebo podíl žáků při rozhodování her v hodinách. Naopak pouze 1/5 učitelů zadává žákům v rámci tělesné výchovy

k vypracování projektová témata. Obdobně nízké procento učitelů resp. škol nabízí žákům tělovýchovně nebo sportovně volitelný předmět. V tomto případě zjištěný fakt můžeme hodnotit jako velmi negativní a nedostačující z hlediska podpory pohybové aktivity žáků samotnými školami.

Přes 80 % učitelů začleňuje do programu tělesné výchovy témata a souvislosti popř. sdělení, která více přibližují pohybové činnosti a které si žáci osvojují v rámci hodin, např. názvosloví, pravidla, rozhodování a organizování tělovýchovných činností, historii a současnost sportu, měření a posuzování pohybových výkonů. Ve vztahu ke zdůrazňované potřebě zdravotně orientované

tělesné výchovy je zarážející, že 15 % učitelů se v hodinách tělesné výchovy nevěnuje problematice významu pohybu pro zdraví, zdravotně orientované zdatnosti, prevenci, korekci jednostranného zatížení a svalových dysbalancí nebo hygieně a bezpečnosti při pohybových činnostech. Učitelé, kteří dotazovaná témata v rámci tělesné výchovy potvrdili, dále specifikovali formu prezentace žákům. Podle očekávání velká část učitelů objasňuje témata přímo v hodinách tělesné výchovy (90 %), méně učitelů také mimo hodiny tělesné výchovy, ale i prostřednictvím nástěnných tabulí (obr. 5).

Obrázek 5. Formy prezentací sportovních a zdravotně orientovaných témat učiteli TV
Figure 5. Forms of presentation-oriented sports and health topics teachers PE

Legenda: ST – sportovně zaměřená témata ZOT – zdravotně orientovaná témata

Závěry

Výzkum byl realizován v souvislosti se zavedením rámcových vzdělávacích programů na základní školy a jejich pětiletou aplikací ve formě školních vzdělávacích programů. Předložené výsledky šetření u učitelů tělesné výchovy (n=218) naznačily některá zjištění, která nám přibližují současný stav předmětu tělesná výchova na druhém stupni základních škol.

Do tvorby školních vzdělávacích programů TV se před jejich zavedením na školy zapojilo přibližně 60 % dnešních učitelů tělesné výchovy. Realnost sestavených RVP pro tělesnou výchovu vnímá dnes bez výhrad pouze 1/5 učitelů, spíše se učitelé přiklání na splnitelnost cílů jen pro některé žáky.

Tvorba ŠVP pro tělesnou výchovu byla pro učitele především časově náročná (uvedlo 90 % učitelů), z pohledu odbornosti přiznalo náročnost

více jak polovina učitelů. Pouze 1/3 učitelů však považuje ŠVP pro svoji práci v rámci tělesné výchovy jako přínosné. Menší část učitelské veřejnosti (16 % učitelů; dalších 30 % částečně) spojuje zavedení ŠVP a prosazení současných požadavků o změnu pojetí tělesné výchovy na základních školách.

Dominantně byl na školách zaznamenán model rozvíjení náročnosti konkrétního učiva s návazností v dalším ročníku školní docházky. Nižší procento zařazení na školách vykazují pohybové činnosti tance, cvičení s hudbou nebo s náčiním, úpoly a sezónních aktivity mimo lyžování. 70 – 80 %

učitelů poskytuje žákům možnost zapojit se aktivně do vedení hodin TV nebo rozhodovat při hrách, v menší míře je dána možnost žákům účastnit se příprav sportovních akcí. Poznatky o tělesné výchově z hlediska sportu nebo zdraví jsou žákům předávány především v hodinách tělesné výchovy, ale také mimo hodiny nebo pomocí různých nástěnných poutačů. Pohybově

zaměřený volitelný předmět je žákům nabízen pouze na 1/5 škol.

V kontextu výše naznačených zjištění můžeme konstatovat následující doporučení. V případné evaluaci tělesné výchovy zvážit realnost obsahu předmětu, včetně očekávaných výstupů. Posílit v praxi mezipředmětové vztahy, v našem případě především mezi obory vzdělávací oblasti Člověk a zdraví pokud jsou předměty oblasti vyučovány samostatně. Různými formami působit na současné učitele tělesné výchovy se snahou jejich větší profesní zainteresovanosti v rámci společenských snah o změnu postoju dětí a mládeže k pohybovým aktivitám v rámci svého životního stylu. Zdá se, že změna tradičního náhledu na tělesnou výchovu a uplatňovaných obsahů učiva vyžaduje dlouhodobější horizont a pravděpodobně bude vyžadovat systematické doškolování současných učitelů tělesné výchovy. Přestože větší část učitelů má snahu zařazovat i zdravotně orientovaná témata, tradiční zaměření tělesné výchovy doznává změn jen částečně.

Literatura

Bílá kniha. (2001). Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Praha: UIV.

- Bláha, L. & Cihlář, D. (2010). Pohybová aktivita dětí ve starším školním věku. In V. Mužík & P. Vlček (Eds.), *Škola, pohyb a zdraví. Výzkumné výsledky a projekty* (pp. 123-136). Brno: MU.
- Čábalová, D. (2011). *Pedagogika*. Praha: Grada.
- Dobří, L. (2012, leden). Tělesná výchova v roce 2012. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 78 (1), 8-13.
- Dobří, L., & Čechovská, I. (2011). Zdravotní benefity pohybové aktivity a behaviorální intervence. In J. Hendl et al. *Zdravotní benefity pohybových aktivit. Monitorování, intervence, evaluace* (pp. 14-60). Praha: Karolinum.
- Fialová, L. (2002, leden). Systém české školní tělesné výchovy v evropském kontextu. *Tělesná výchova & sport*, XII (1), 7-10.
- Fialová, L. (2008, únor). Interkulturní kompetence a jejich rozvoj prostřednictvím tělesné výchovy. *Pedagogika*, LVIII (1), 21-28.
- Frömel, K. et al. (1999). *Pohybová aktivita a sportovní zájmy mládeže*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Mužík, V. (2010). Názory občanů České republiky na realizaci kurikula tělesné výchovy v základním vzdělávání. In V. Mužík & P. Vlček (Eds.), *Škola, pohyb a zdraví. Výzkumné výsledky a projekty* (pp. 57-74). Brno: MU.
- Mužík, V. (2012, leden). Víme, jaké názory má česká veřejnost na úroveň tělesné výchovy? (I. část) *Tělesná výchova a sport mládeže*, 78 (1), 2-8.
- Mužík, V., & Dobří, L. (2008). Charakteristiky kvalitní tělesné výchovy. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 2008, 74 (4), 5.
- Pokorná, J., & Jansa, P. (2011). Zastoupení činností ovlivňující úroveň pohybových dovedností ve školních vzdělávacích programech na základních a středních školách. In P. Matošková & P. Pravečková (Eds.), *Fórum pedagogické kinantropologie* (pp. 41-48). Praha: UK FTVS.
- Rychtecký, A., & Fialová, L. (2004). *Didaktika školní tělesné výchovy*. Praha: Karolinum.
- Rýgl, P. (2006, květen). Tvorba školních vzdělávacích programů pro oblast tělesné výchovy na základní škole, *Česká kinantropologie*, 10 (2), 29-45.
- RVP pro základní školy*. (2007). Praha: VÚP.
- Semiginovský, B. (2007, leden). Školní tělesná výchova – soudobé výzvy a návrh východisek jejich řešení. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 73, 1, 5-11.
- Skalková, J. (2000, únor). Výchova a vzdělání v kontextu soudobých globalizačních tendencí, *Pedagogika*, XLX (1), 13-22.
- Skalková, J. (2007). *Obecná didaktika*. Praha: Grada.
- Slepičková, I. (1993, prosinec). Výchova ke zdraví na školách. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 59 (8), 13-15.
- Jansa, P. et al. (2012). *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum.
- Tubino, M. (2007, listopad). Tělesná výchova a sport v současnosti. *Tělesná výchova & sport*, XVII(3-4), 2-4.
- Tupý, J. (2009). Cíle a obsahy základního vzdělávání (2. stupeň). In J. Průcha (Eds.). *Pedagogická encyklopedie* (pp. 154-158). Praha: Portál.
- Vlček, P., & Janík, T. (2010). *Školské reformy a tvorba kurikula tělesné výchovy v České republice, Spolkové republiky Německo a Spojených státech amerických*. Brno: Paido.
- Walterová, E. (2001, březen). Evropské záležitosti: výzva pro českou pedagogiku. *Pedagogika*, LI (1), 42-61.
- Walterová, E. et al. (2004). *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti – 2. díl*. Brno: Paido.

Mgr. Jitka Pokorná
Katedra plavání a plaveckých sportů
UK FTVS Praha
José Martího 31, 162 52, Praha 6
+420220172109
jpokorna@ftvs.cuni.cz